

:s syn på vad som hänt i Sverige efter FAO:s toppmöte 1996 och det handlingsprogram som lades fram då.

Svar till Jordbruksdepartementet

103 33 Stockholm

Förord. (Även svar på hur samhällsklimat och stöd till organisationer som företräder småskalig och decentraliserad råvaruproduktion har fungerat efter -96.)

NOrdBruk, andra organisationer och enskilda från små- och familj jordbrukets sida har inte tidigare deltagit i det jordbruks- och livsmedelspolitiska FAO-arbetet i Sverige.

Endast en del synpunkter i enskilda frågor som vi delar gemensamt med andra organisationer t.ex. patent på liv och biologisk mångfald har kommit fram i FAO-debatt.

Jordbruks- och hela naturbrukssektorn har i det här landet det senaste decenniet fått ta konsekvenserna av en mycket ivrig frihandelsvänlig, nyliberalistisk, politik. Sverige har med bred parlamentarisk majoritet (i början av 90-talet total enighet) velat gå före i avskaffande av regional demokratisk möjlighet att kontrollera och förvalta landets naturresurser, inklusive jord- och skogsbruk.

Omdaning inom agrar och marin råvaruproduktion har varit omfattande. Det demokratiska underskottet och tystnaden omkring händelseförloppet har varit möjlig genom de ojämnliska resursvillkoren som är mellan frihandelsföreträdande organisationer (inklusive partier) och organisationer med andra alternativ och den marginalisering i debatten som bl.a. små- och familjbrukarorganisationer utsatts för och låtit sig utsättas för.

(Troligen har detta för Sverige unika sätt, att genom politiska beslut exkludera vissa grupper från inflytande sina historiska rötter i 1932 års riksdagsbeslut om maktfördelning (den som grundlagsvidrig betraktade s.k. tvångskollektiviseringen) mellan organisationer som då fanns. Se DN 10/6 -91 prof. Gbg. Universitet Bo Rothstein.)

Hur vi sammanfattningsvis ser på åtaganden i FAO-handlingsplan.

Åtagandena 3 (hållbar utveckling för naturbruk och landsbygd), 6 (investeringar, krediter, bistånd och andra systemfrågor) och 7 (uppföljning av denna handlingsplan samt gemensamma utgångspunkter) överensstämmer väl, med vissa tillägg, smärre undantag och förbehåll, med våra åsikter och målsättningar.

Dessa åtaganden ger enligt vår mening en mycket god grund för fortsatt diskussion och anvisar vägar för att återgå till en hållbar naturresurshushållning lokalt och globalt och för att åstadkomma rättvis fördelning av resurserna på olika nivåer nationellt och internationellt.

I åtagandet 4 (handel) erhåller Världshandelsorganisationen WTO, enligt vår mening en alldeles för överordnad betydelse för att övriga målsättningar i handlingsprogrammet skall kunna uppnås. Problemen måste lösas gemensamt utanför WTO och liknade organisationer. Livsmedel och naturresursförvaltning handlar om så mycket mer än att skapa handelsmarginaler på en marknad som saknar intresse och incitament för att ta ansvar för de långa perspektiven.

Världssamfundet bör lyfta ut jordbruk och övriga naturbruk från WTO och ge FN och FAO i uppdrag att samordna det internationella samarbetet för ett hållbart naturbrukande och för skapandet av lokala och regionala marknader och rättvis fördelning av resurserna.

Sammanfattning. Sverige efter FAO 1996: FAO-planen är minst lika aktuell idag som då

1996. För Sveriges del ökar vi anspråken på biosfärens årliga fotosyntetiska produktions- och folkförsörjningsförmåga utöver vad som långsiktigt hållbart om hela mänskligheten betedde sig på samma egenmäktiga sätt. De senaste 5 åren har vi minskat vår matproduktion och samtidigt ökat import av insatsmedel till jordbruket. Samtidigt som vi ökar transportererna för vårt uppehälle tar

vi åkrar i anspråk på olika kontinenter, s.k. skuggarealer. Vi köper odling (på bekostnad av.....?) som bättre behövs för människor "där" och för-fördelar jordens resurser ytterliggare. "Här" avfolkar vi landsbygd och regioner av samma anledning samtidigt som naturbruksnäringar över hela landet ersätts med koncentrerad industrialiserad råvaruproduktion och import.

Tärande konsekvenser av Sveriges jordbrukspolitik

jämfört med åtagande, mål och åtgärder 3, 6, och 7 i handlingsplanen.

Sverige har under de senaste fem åren minskat sin självförsörjningsgrad av livsmedel och foder. (Se SCB-statistik över import - export. En jämförelsestudie mellan olika varugrupper krävs för att visa självförsörjningsläget idag jfr. med tidigare).

Detta gör det svenska folket alltmer tärande på jordens resurser.

-Via import av livsmedel och foder och därmed ökande skuggarealer utomlands, även i länder som själva behöver sin odling för folkförsörjningen. Livsmedelssäkerhet för befolkningen försvinner i förespeglningar om att dagens världshandel ger ökad trygghet och högre kvalitet i den svenska välfärden.

-S.k. ineffektiva jordbruk kommer att utnyttjas enligt partipolitisk majoritet för andra värden än livsmedelsproduktion - framförallt att hålla landskapet öppet. Fossilbaserad verksamhet för visuella behov istället för utnyttjande av jordmån och solenergi för livsmedelsproduktion.

-Livsmedelssäkerhet är enligt vår mening primärt att livsmedelsproduktion i möjligaste mån sker lokalt, regionalt och nationellt - "från jord till bord till jord" och då i görligaste mån tillbaka till samma jord - i s.k. kretslopp. Enkelriktad handel av mat och foder ökar övergödning här och skapar näringsunderskott i andra delar av världen.

-Självförsörjningsgraden av livsmedel har sjunkit kraftigt i Sverige, trots eller rättare sagt p.g.a. "effektivt" jordbruk. Effektiviteten i sig själv är baserad på fossil energi istället för mänsklig arbetskraft. Energiöverskottet från jordbruket som solfångare och användare av bioenergi i olika former har genom strukturrationaliseringar vänts till ett underskott.

Se exempel SCB-statistik:

Antalet grisar och antalet ungdjur för köttjursuppfödning och jfr. med antalet kor och deras ökande årliga avkastning visar att specialiseringen i produktionen leder bort från regional självförsörjningsförmåga även i s.k. bästa jordbruksbygder och med kor som avkastar mest i hela världen/kocapita tillsammans med USA.

Självförsörjningsgraden på kött är idag ca. 65 %. Vi har på 5 år ökat vår köttimport med drygt 50% . Självförsörjningsförmågan sjönk, råvarupriser mer än halverades och familjejordbruksnedläggningen förvärrades ytterliggare.

Vi menar att 90-talets nya exportinriktade jordbrukssystem är orsaken till över tio år med produktionsnedläggning i.o.m. att landets gränser öppnades i syfte att närma sig EG och "vara först ute" i GATT-förhandlingarna i början av 90-talet.

Se bl.a. prisutveckling på råvaror (kött, mjölk, skog, grönsaker, etc.). Rättare sagt, inte utveckling utan ett stillestånd i antalet kronor räknat sedan början av 80-talet.

Detta i sin tur bör jfr. med prisutveckling för konsumenten.

Särskilt ifråga om frukt och grönt bör uppmärksammas vad som händer när importörer ostört kan "ta för sig" av nedlagd eller marginaliserad regional odling och lagring av produkter.

1995 ca 18 500 mjölkleverantörer Huvudsektor i svenskt jordbruk.

2002 ca 10 900 mjölkleverantörer Nedläggningar inom alla sektorer utom spannmål

Exempel på åtgärder som syftar till att begränsa konsekvenserna av jordbrukspolitiken.

-Sedan -95 har Sverige tagit del av EU:s bidragssystem som därmed ev. mildrat avvecklingen av framförallt mindre brukningsenheter i södra delar av landet. Större spannmålsbönder på slätter i söder är antagligen de som i det korta perspektivet är "vinnarna" i EU-spelet om jordbruket.

Bidragens storlek har, sedan EU-inträdet; generellt inte ökat i norra delarna av landet.

Kontroll och kontrakt med EU som direkt följd av bidragssystemet, cross compliance och ökad bevakning av myndigheter i övrigt har troligen bidragit till att påskynda istället för att förhindra den kraftiga avvecklingen.

-Satsningar som görs av Sverige och EU för att främja ekologisk odling och kreatursskötsel innehåller lovvärda försök exempelvis utbildning, forskning, bevarande av den biologiska mångfalden, bidrag, etc. Men ekobruk förhindrar inte idag storskalig driftstruktur, koncentration av brukningsenheter och utslagning av familjebrukssystemet.

Risken är stor att åtgärder för ekologiskt brukande används som alibi för att visa att det vidtas åtgärder för småskaligt naturbruk, bevarande av genetiskt växt- och djur, lokala produkter etc. när så inte är fallet.

Är det positivt, ökar samhällets naturresurshushållning, med 20% ekologiskt jordbruk anpassat till industristruktur istället för 10% anpassat i en familjestruktur med mindre av "tärande" transporter av foder och mat?

M.a.o. förhindrar eller stimulerar ekologiskt lantbruk av idag uppbyggnaden som pågår till en industrialiserad råvaruproduktion? (Definition industrijordbruk som kemiskt-tekniskt intensivt lantbrukssystem, SLU Agria 272 s.21 och s.59 Solveig Lindholm.)

Är dagens procentuella ökning av ekologiska odling baserat på nedlagda familjebruk?

-Höga målsättningar i livsmedelspolitiska program finner man på regional nivå, där staten och EU är med och finansierar, som överstämmer i målsättningar med delar av handlingsplanen och med vår globala familjebrukarrörelse Via Campesina. Säkert har det betytt mycket för enskilda brukare och bygder som lyckats fortsätta med småskalig produktion. Men hittills har lyckade exempel på lokalt producerade och förädlade livsmedel inte inneburit en uppbromsning av det sönderfallande jordbrukssystemet som tidigare. Ett system som bl.a. innebar livsmedelsproduktion i hela landet. Positiva åtgärder och framgångar i satsningar försvåras framförallt av ett ökat byråkratiskt krångel och en alltmer överambitiös lagstiftning.

De senaste årens jordbrukspolitik har som främsta syfte att åstadkomma maximal industrialisering av råvaruproduktionen och att öka den internationella handeln av jordbruksvaror och livsmedel. Detta innebär att FAO-handlingsprogrammet och "närande" nationella och regionala planeringar troligen kommit i andra hand p.g.a. motstridiga målsättningar och åtaganden gentemot EU och WTO.

Konsekvenser av Sveriges handelspolitik

Jämfört med åtagande 4

Vi tror att en mycket viktig orsak till varför handlingsprogrammet varit i många stycken verkningslöst är den okritiska synen på Världshandelsorganisationen WTO i åtagande 4.

Istället vill vi att världssamfundets stater ger FN och FAO i uppdrag att självständigt formulera åtgärder utifrån de mänskliga rättigheter och den naturresurshushållning som präglar målsättningen i texten.

I en sådan text skulle lokala och regionala marknader, fattigdomsbekämpning, avfolkning av landsbygd, utveckling av småskalighet och lokala marknader etc. särskilt betona nödvändigheten av att åtgärderna sker i alla länder. Detta för att förhindra dagens handel på västerländska villkor med fattigare länder som också föröder de brukningsmöjligheter och landsbygdsboende i rika länder p.g.a. ojämlik konkurrens och dumpning som bl.a. leder till spekulation på jord- skogsbruksfastigheter och sänkta råvarupriser.

Råvarupriser värda namnet, återförande av vinster och beskattningsrätt på naturresursuttag i regionerna skulle kunna vara viktiga motmedel mot avfolkning i större delen av Sverige, det s.k. skogs- och mellanbygderna eller inlandet.

Idag betalas jord- och skogsråvaruprodukter med samma antal kronor som på 70- och 80-talet.

Staten har släppt möjligheter att påverka p.g.a. överordnade internationella handelsregler.

1995 Z-län ca 136000 invånare Invånarantalet sjunker i hela landet utom i

regioner som påverkas av stostädernas expansion.

(Bekräftat av H. Svensson, avd.chef, SJV.)

2002 Z-län ca 127000 invånare - på en yta stor som Danmark och mycket rik på

naturresurser. (Källa: ÖstersundsPosten, SCB)

Men även de "handelsrelaterade" maktmedlen för genomförande av industriell dominans av bl.a. livsmedelsproduktion och överföring av *kontroll och förvaltning av naturresurser* (se Inga Carlman "Framtiden i förfädernas händer" s.70 och 71 och bokens bakre omslag) till marknadskrafterna har avgörande betydelse.

Nationens möjlighet att reglera och råda, över naturresurser är idag mycket starkt begränsade. Inom EU:s ramar har Sverige avhänt sig möjligheten att påverka att ägande och förvaltning

av jord och skog innehas av brukare. Krav på skötsel och att hålla vid hävd är i praktiken borta. Detta regleras för Sveriges del av 1:a steget i EMU (som är antaget med bl.a. motivering att också följa OECD:s investeringsavtal). Dessa "kapitalliberaliseringsdirektiv" är i stort samstämmiga med WTO:s "investeringsdirektiv". (Se NOB:s yttrande över SOU 2001:38. Finns på www.nordbruk.org)

Det är idag alltmer de handelsrelaterade investeringsdirektiven som påverkar vår stats och regionernas möjlighet att ta ansvar för långsiktigt brukande av naturresurskällor inom jord, skog vattenkraft och fiske.

Sveriges välfärd är uppbyggd på våra enorma naturresursrikedommar. Idag raseras regioners välfärdssystem och infrastruktur är i fara mycket p.g.a. utförsäljning av naturresurser till kortsiktiga spekulativa och penningstarka kapitalintressen. En nyfattigdom i s.k. välfärdsland i form av fattiga kommuner med alltmer åldrande befolkning och enskilda utbreder sig över inlandet.

En miljökonsekvens-evaluering utifrån utredningen SOU 1994:7 där direktiven att analysera naturresurshushållningen i förhållande till bl.a. frihandel bör följas upp på ett mer seriöst sätt än tidigare. En objektiv samanställning skulle förtydliga och statistiskt verifiera våra gräsrots-erfarenheter, tror vi.

Vi bönder i Via Campesinarörelsen anser att det är varje stats ansvar och rätt att förvalta naturresurserna (land, vatten, utsäde, skog,..) och att forma sin egen jordbruks- och livsmedelspolitik på nationell och regional nivå, m.a.o. matsuveränitet.

För att detta ska bli möjligt måste livsmedel och naturbruk undantas från inflytande från de internationella kapital- och handelsinstitutioners handels- och handelsrelaterade regler.

Genom att gynna ett livskraftigt familj jordbruk nationellt och globalt skulle odlingsmöjligheter (åker, kunskap, kombinationsmöjligheter med annat naturbruk, etc.) tas tillvara även i områden som idag konkurreras ut av industriellt storskalig råvaruproduktion.

Världen är inte till salu!

Marsätt 6/2 2002

NOrdBruk / Ordf.Torgny Östling

Candidate members of CPE and Via Campesina

E-post: nordbruk@nordbruk.org

Adress: NOrdBruk; Marsätt 13 63; 840 50 Gällö

Tel : 0693 / 302 37; 033 / 29 20 26

Fax: 0693 / 302 54